

Jurče razlaga svojemu stricu

cesarski patent od 4. sušca zastran desetine, tlake in družih dávšin.

Sedmo pismo.

Ljubi stric!

§. 10. zapové, de tudi cena družih davšin, ki so se imele od kmetijskih pridelkov v blagu (natori) odrajtovati, postavim: maslo, jajca, kuretna i. t. d. se ima po katastralnih cenah prerajtati; kjer pa te katastralne cene ni, se ima po izgledu te cene v družih krajih vrednost tega blaga preceniti. Ta cena ni povsod enaka; to pa je gotovo, de nar višji cena komej šesti del tiste cene znêse, po kateri se imenovani pridelki na tergu prodajajo.

§. 11. govori od cenitve tlake, in ukaže, de se ima odškodovanje tlake le po pravi vrednosti tlačanskega dela presoditi. Kér pa prisiljeno delo tlačana ni nikdar toliko vredno, kolikor je delo prostiga delavca vredno, kterimu se dnina plača, tedej zapové ta postava, de se vrednost tlake ne smé nikjer višji prerajtati, kakor le za tretjino (tretji del) družiga prostiga pa plačaniga dela. To se pravi z drugimi besedami: Vrednost dela, ki ga tlačan v enim dnevu stori, ne veljá več kakor tretji del (en dritelec) tega, kar se sicer družimu delavcu ali vozniku za en dan plača. Če je pa namesti tlake med kmeti in gosposko morebiti tú ali tam že dosihmal kakošna še nižji pobotna ali odkupna cena obstala, se ima pa ta še nižji cena za podlogo odškodovanske tarife vzeti. — Vrednost takó imenovane odmerjene tlake, to je, tlake za določene skupne dela, se ima pa posebej ceniti (šacati). V nekterih krajih je obstala tlaka v tém, de je mogel podložni kmet eno ali drugo grajšinsko njivo popolnoma obdelati — od oranja noter do žetve — grajšak mu je le sême za setev dal, vse drugo delo mu je mogel tlačan opraviti. Spet v družih krajih je mogel podložni kmet v grajšinskem gojzdu odločeno mero derv posekati, jih grajšini domú pripeljati i. t. d. To se pravi odmerjena tlaka, in taka tlaka se ne more po dnevih prerajtati, ampak celo delo se ima skupaj ceniti ali šacati.

§. 12. zapové, de stanovitne davšine v denarjih, ki so se kakor tlačanski ali desetinski denarji, ali namesti kakoršne druge dolžnosti odrajtovale, se imajo po dosihmal obstoječi gotovi tarifi prerajtati. Postavimo: en ali drugi kmet je za vinsko desetino kolikošno gotovo stanovitno šumo vsako léto odrajtoval, ali pa je namesti kakšne tlake tudi gotovo stanovitno šumo vsako léto plačeval, tedej se bo tarifa odškodovanja tudi po ti gotovi šumi postavila.

§. 13. Kér imamo v našim cesarstvu dosihmal dvojni denár, takó imenovani dobri in slabi denár (Conventionsmünze und Scheingeld), tedej zapové §. 13., de se imajo obrésti ali čimži od denarjev, ki so se doslej v slabim denarji odrajtovali, na dobri denár prerajtati, takó de tisti, ki je — postavimo — v slabim denarji imel 250 goldinarjev plačati, plača le 100 gold. pa v dobrim denarji.

Na Štajarskim, Koroškim, na Dunaji i. t. d. imajo še vedno ta slabi denár zraven dobriga, in práv bi bilo, de bi ta slabi denár povsod zginil, kér nenavajenim ljudém le zmote dela. Če imate za 20 krajc. dobriga denarja slabih krajcarjev v žepu, bi Vam, ljubi stric! že hlače tergalí, de bi mislili, kakó de ste bogáti — in vunder je vsa Vaša bogatija le 20 krajcarjev vredna! Kaj ne, de bi bilo práv, ako bi ta slabi denar kmalo zginil? Upati je, de bo tudi kmalo pošel, kér starih bankovcov te baže Dunajska kasa vsako léto za več tavžent sožgè — kufreni slabi drobiž bojo pa sčasama v dober denar prelíli. Z Bogam za

danes! Drugo pot Vam bom pismi dveh kmetov na znanje dal, kateri mi je lihkar vredništvo „Novíc“ podalo, de imam na-nju odgovor dati. Čudili se boste.

Vaš zvest Jurče.

Varite se nezreliga sadja!

Nezrélo sadje je bilo vselej škodljivo; še bolj je pa létas, kakor skušnja kaže.

Letašnji čas ima nekaj posebniga v sebi, de radi driska in bljuvanje človeka napadete, če se le kolčikanj pregreší.

Varite se tedaj nezreliga sadja; varite se nezreliga krompirja! Starši, pazite posebno na svoje otrôke, če vam je njih življenje drago. Nevarnost je velika.

Dolžnost svoj jezik spošтовati.

(Pridiga v Možburzi na Koroškem binkoštni pondelj 1838 od sedanjiga mil. kneza in škofa Lavantinskega g. g. Slomškega.)

(Dalje.)

1. Naš slovenji jezik je brat tistiga gerškiga jezika, v katerim so apostelni ino evangelisti sveto pismo spísali; že več tavžent let pošteni ljudje slovenje marnvajo (govorijo). Slovenski jezik je brat latinskiga jezika, v katerim se še spol sveta maša služi; ino že pred tavžent leti so naši stari Očetje sveto pismo v slovenskim jeziku brali, so po slovensko v hiši božji Bogu hvalo prepevali. — Za to se še zdaj per vas sv. evangelj v treh jezikih v cerkvi bere po latinsko, nemško ino slovenje. Kdor se tedaj tak stariga imenitniga jezika sramuje, je podoben trepu, ki lepo pošteno oblačilo iz sebe izterga, ki mu ga je dober oče dal, se po ptuje obleče, in misli de bo lepši.

2. Naš imenitni slovenji jezik se ne govori samo po Koroškem; ni ga jezika na svetu, ki bi ga tak po širokim marnvali, kakor jezik slovenji. Pojdi za jugam do morja, najdel boš po Hrovaškim, Dalmatinskimi ljudi, ki slovenjo govorijo, kakor ti. Prehodi Vogerško, Pemsko, Polsko ino Moravsko deželo, povsod boš najdel svojo slovensko žlahto.

Slovenji jezik le tisti malo obraja, ki sveta ne pozná, ino ne vé, kakšni ljudje po sveti živijo. Podobni je tak nevednemu otroku, kateri tudi misli, de je Celovsko jezero nar večí morje na svetu, ino de unkraj Ljubela je že konec sveta.

3. Je pa morebiti slovenji jezik tako gerd ino nezaroblen, de bi nas móгло sram bití, slovenje govoriti? — Lepe so pridige v nemškem jeziku, — pa tudi božji nauki v slovenjim jeziku lepote kó, se lahko človeških serec primejo, in dober sad obrodijo. Prijetne so pesmi nemške, alj prijetne tud pesmi slovenske, ki se lepo gladko zlagajo, in po nebeško naše serce razveselijo. Za tega del Slovenci po vsih krajih takó radi pojó. — Kdor svoj materni jezik zaverže, ter ga pozabi in zapusti, je zmedenemu pjancu podoben, ki zlato v prah potepta, ino ne vé, koliko škodo si dela. Slovenji stariši, ki slovenje znajo, pa svojih otrok kar slovenjiga jezika ne učijo, so nehvaležni hišniki, ki svojim otrokam drago domačo reč, slovenski jezik, zapravijo, ki so jim ga njihovi dedi izročili. Podobni so taki očetje ino matere slabim gospodarjam, ki svojo očetno gospodarstvo prodajo, drago pohištvo kupujejo, poslednič pa večdel beraško palico najdejo. — Kar je oče dobriga od svojih starih prejel, móra svojemu sinu zapustiti, ino kar se je mati od svoje matere hvale vredniga naučila, bo tudi svoji hčeri zapustila. Materni jezik je nar dražji dota, ki smo jo od svojih starih zadobili; skerbno smo ga dolžni ohraniti, olepšati, ino svojim mlajšim zapustiti. Človeški jezik je talent, kateriga je nam Gospod nebés ino zemle izročil, de bi z njim barantali, ino veliko dobička storili. Kdor svoj materni slovenski